Дәрбәнд

ДОСТЛУГ. ГАРДАШЛЫГ. БИРЛИК

100 1920-2020 јүз ил сизинләјик

Тәсисчиләр: ДАҒЫСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН МӘТБУАТ ВӘ ИНФОРМАСИЈА НАЗИРЛИЈИ

12+

№48 (98292) 1920-ҹи илдән чыхыр 27 нојабр 2020-ҹи ил ҹүмә.

Гијмәти 2 рубл.

Дағыстан һөкумәти истефаја ҝөндәрилди

Дағыстанын башчысы вәзифәсини мүвәггәти иҹра едән Серҝеј Меликов нојабрын 24-дә Республика һөкумәтини истефаја ҝөндәрмишдир.

ДР башчысы вә һөкумәтинин мәтбуат мәркәзинин вердији мәлумата ҝөрә реҝион башчысы мүвафиг Фәрманы һәмин ҝүн имзаламышдыр. Јени тәркиб формалашдырылана кими реҝионал кабинетин үзвләри өз вәзифәләрини «мүвәггәти иҹра едән» статусда иҹра едәҹәкләр.

Хатырладаг ки, һазырки тәркиб 2018-ҹи илдә Артјом Здуновун сәдрлији алтында формалашдырылмышды. Нојабрын 18-дә Русија Президенти Владимир Владимирович Путин Артјом Здунову Мордовија республикасы башчысы вәзифәсини мүвәггәти иҹра едән тәјин етмишдир.

Фәрмана мүвафиг олараг Абдулпатах Әмирханов реҝионал Һөкумәт Сәдри вәзифәсини мүвәггәти иҹра едән тәјин олунмушдур.

Јури Трутнев Серҝеј Меликовла гаршыдан ҝәлән ҝөрүш һаггында данышмышдыр

Русија һөкумәтинин витсе-назири Јури Трутнев «Русија- 24» телеканалына вердији мүсаһибәдә Дағыстан Республикасы башчысы вәзифәсини мүвәггәти иҹра едән Серҝеј Меликовла гаршыдакы ҝөрүшү һаггында данышмышдыр.

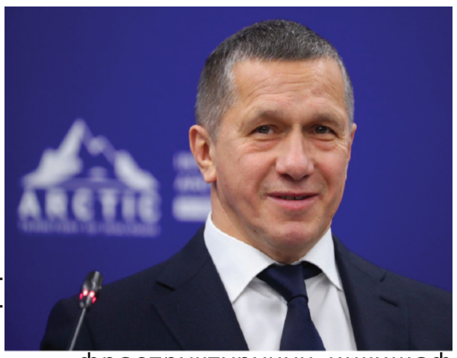

Бу барәдә «Дағыстан» республика информасија аҝентлији мәлумат вермишдир.

О, хатырлатмышдыр ки, Меликов јениҹә ишә башлајанда онунла ҝөрүшмүшдүр.

«Јени башчы тәјин олунанда биз бу реҝиона ҝәләрәк үмуми игтисади вәзијјәти вә онун инкишафы үзрә планларыны анализә едирик.

Дағыстанын јени башчысы илә бизим белә ҝөрүшүмүз олмамышдыр. Биз онунла октјабр ајынын әввәлләриндә- о, јени башчы вәзифәсинә тәјин олунаркән ҝөрүшмүшдүк. Әлбәттә, ондан Дағыстанын нә ҹүр инкишаф едәҹәјини тәләб етмәк, ән азы гәрибә оларды. Биз ики- үч ај әрзиндә мүтләг икинҹи дәфә ҝөрүшмәк гәрарына ҝәлмишдик»,-дејә о, гејд етмишдир.

Трутнев һәмчинин дә билдирмишдир ки, лиман инфраструктурунун инкишаф етдирилмәси үчүн онун өзүнүн тәсәввүрләри вардыр.

«Бурада сәнајенин, кәнд тәсәррүфатынын инкишафы үчүн бир сыра лајиһәләр мөвҹуддур. Мән реҝион башчысы илә бирликдә бунлары арашдырмалыјам»,-дејә витсе-назир ачыгламышдыр.

Дәрбәнддә радикализмин превенсијасы үзрә «дәјирми маса» ҝечирилиб

Нојабрын 24 –дә «Шимали Гафгазда вә Татарыстанда радикалашманын» превенсијасы Бејнәлхалг лајиһәси чәрчивәсиндә ҝечирилән «дәјирми маса» өз ишинә башлајыб.

Тәдбирин ҝүндәлијиндә «Дәрбәнд» Иҹтимаи – Мәдәни Инкишаф Фонду вә «Дәрбәнд» меријасы тәрәфиндән милли – мәдәни мухтаријјәтләрин вә радикализмин превенсијасы үзрә јерли һакимијјәтләрин гаршылыглы фәалијјәти тәшкил олунмушдур.

Тәдбирдә «Дәрбәнд шәһәри» шәһәр даирәси башчысынын мүавини Шамил Әлијевин рәһбәрлик етдији ҝениш нүмајәндә һејәти, мәдәнијјәт вә тәһсил мүәссисәләринин тәмсилчи –мәдәни бирликләринин шәһәр Иҹтимаи палатасынын үзвләри иштирак етмишләр.

БӘЛӘДИЈЈӘ БИРЛӘШМӘСИНДӘ

Ҝәнҹләр Шурасынын фәаллары илә ҝөрүш ҝечирилмишдир

Дәрбәнд рајону башчысы вәзифәсини мүвәггәти иҹра едән Нәби Әлијев Дәрбәнд рајонунун Ҝәнҹләр Шурасынын фәаллары илә гејри-рәсми ҝөрүш ҝечирмишдир.

Бу һагда бәләдијјә бирләшмәсинин мәтбуат хидмәти мәлумат јајмышдыр.

Ҹанлы диалогун ҝедишатында иштиракчылар рајон ҝәнҹләринин ДМССР-ин вә Дәрбәнд рајонунун 100 иллијиндә иштиракынын, рајон әразисиндә туризм саһәсинин ишләмәләрини, епидемиоложи вәзијјәти вә диҝәр мәсәләләри мүзакирә етмишләр.

Бу мүзакирәләрдә фәал иштирак едән ҝәнҹләр тәдбирләрин тәшкил едилмәсиндә өз идејаларыны тәклиф етмишләр.

Ҝөрүшү јекунлашдыран Нәби Әлијев ҝәнҹләрин бу ҹүр фәаллыг ҝөстәрмәсиндән разы галдығыны вә онларла ҝәләҹәк әмәкдашлыға һазыр олдуғуну билдирмишдир.

ДАҒЫСТАН-100

Јүз иллијә һазырлыг мүзакирә едилмишдир

ДМССР-ин 100 иллијинә һазырлыг мәсәләләри үзрә мүшавирә нојабрын 23-дә Дағыстанын мәдәнијјәт назирлијиндә кечирилмишдир.

Назирлијин мәтбуат хидмәтиндән информасија акентлијинә верилмиш мәлумата көрә Дағыстанын апарычы инчәсәнәт хадимләри дахил олан тәдбирин кедишатында назирлијин башчысы Зарема Бутајева тәшкилат комитәсинин үзвләри илә гаршыда дуран иш планыны мүзакирә етмишдир.

Гејд едилмишдир ки, јубилејлә бағлы елм, тәһсил вә идман характерли тәдбирләр Дағыстанда гаршыдан кәлән ил боју мүхтәлиф јашајыш мәнтәгәләриндә кечириләҹәкдир.

Тәшкилатчыларын гејд етдији кими ДМССР-ин сәлнамәсини башлајан Бујнакск шәһәри хүсусилә гејд едилмәлидир. Мигјаслы тәнтәнәләр Маһачгаладакы Рус Театрынын вә Каспијск шәһәриндәки Ә.Әлијев адына идман комплексинин мејданчаларында, еләҹә дә әмәји вә хидмәтләри дөвләт тәрәфиндән гејд олунмуш дағыстанлылара мүкафатларын тәгдим едилмәси рекионун апарычы јарадычы коллективләри ҹәлб едилмәклә, елкәнин дикәр рекионларындан гонаглар дәвәт едилмәклә кечириләҹәкдир. Бајрам програмынын әсас консепсијасы Дағыстанын тарихи сәлнамәсинин вачиб мәрһәләләри әтрафында гурулаҹагдыр: ДМССР-ин елан едилмәси, Дағыстан вә Бөјүк Вәтән мүһарибәси, мүһарибәдән сонраки гуруҹулуг илләри, рекионун тарихиндә 1999-ҹу ил вә дикәр әһәмијјәтли сәһифәләр.

Мүшавирәнин јекунунда гејд едилмишдир ки, бајрам шәнликләринин тәшкилиндә Роспотребнадзорун тәвсијәләринә мувафиг олараг коронавирус инфексијасынын јајылмасынын вәзијјәти вә тәһлүкәсизлик тәдбирләринә риајәт едилмәси нәзәрә алынаҹагдыр.

ТИББИ ЈЕНИЛИКЛӘР

Голикова «Спутник V» ваксинасынын истеһсалы һаггында данышмышдыр

Русија Федерасијасы һөкумәтинин витсе-назири Татјана Голикова билдирмишдир ки, 117 миндән артыг «Спутник-V» ваксинасы дөвријјәјә бурахылмыш, илин ахырына кими ики милјондан артыг доза истеһсал едилмәси планлашдырылмышдыр.

Инсан һүгуглары мүвәккилләринин Координасија Шурасынын јығынҹағында чыхыш едән Голикова хатырлатмышдыр ки, јени коронавирус инфексијасына гаршы бу күнә Русија Федерасијасында ики ваксина гејдә алынмышдыр ки, бу спутникдән башга Роспотребнадзорун «Вектор» Новосибирск елми мәркәзинин ишләјиб һазырладығы «Епи- Вак Корона»дыр.

Даһа бир ваксина Русијанын елм вә тәһсил назирлијинин Чумаков адына елми мәркәзиндә ишләниб һазырланмыш вә клиник тәдгигатлар стадијасыны кечир ки, бу клиники тәдгигатлар ҹари илин декабр ајынын ахырына баша чатдырылаҹагдыр»,-дејә Голикова билдирмишдир.

«Спутник-V» ваксинасынын дөвләт гејдијјатындан кечирдикдән сонра 117 мин доза бурахылмыш, илин ахырына кими ики милјон доза истеһсал едилмәси планлашдырылыр. һазырда рисгли групдан олан тибб вә педагожи ишчиләр илк нөвбәдә ваксинасија едилир»,-дејә Голикова вурғуламышдыр.

Италијалы шәрабчы Дағыстана кәлмишдир

Дағыстан Республикасынын сәнаје вә тиҹарәт назиринин мүавини Рәшид Мурзајев «Дәрбәнд шәрабчылыг компанијасы» ММЧ-нин техники консултасијачысы, италијалы шәрабчы Пјерчорчио Берто илә көрүшмүшдүр. Јүксәк сәвијјәли италијалы мүтәххәссис Дағыстан мүәссисәсинә истеһсал едилән мәһсул хәттинин кенишләндирилмәсиндә консултасија көмәји көстәрир.

Дүнјадакы чәтин епидемиоложи вәзијјәти нәзәрә алмагла мәним Дағыстан Республикасына сәфәримин тәмин едилмәсиндә көстәрдији көмәјә көрә сәнаје вә тиҹарәт назирлијинә тәшәккүрүмү билдирмәк истәјирәм. һәмин көмәк сајәсиндә мән чох гыса мүддәт әрзиндә Русијаја кәлмәк үчүн лазыми сәнәдләри ала билдим», - дејә Пјерчорчио Берто вурғуламышдыр.

Өз нөвбәсиндә Рәшид Мурзајев гејд етмишдир ки, Дағыстан мүәссисәсинин јүксәк ихтисаслы мүтәхәссисләрә еһтијаҹы вардыр. Онлар мүәссисәјә техники консултасијалар вермәк вә иш көрмәкдән савайы, һәм дә јерли ишчиләри өјрәдәҹәкләр.

«Назирлик харичи әлагәләри һимајә едән бир огран кими ишчи мәсәләләр үзрә, харичи мүтәхәссисләрин сәфәр етмәси дахил едилмәклә, Дағыстан мүәссисәләрилә даими әлагәдәдир. Бизим тәрәфимиздән артыг БОФФ фабрикасына техники мүтәххәссисләрин кәлмәси тәмин едилмиш, бу күн исә биз «ДВК» ММЧ-си үчүн мүтәххәссиси гәбул едирик. Әминик ки, Пјер Бертонун сәфәри рекионун шәрабчылыг саһәсинин инкишафына мүсбәт тәсир көстәрәҹәкдир»,- дејә Р.Мурзајев гејд етмишдир. Шәрабчылар нәслиндән олан Пјерчорчио Берто Enofly Бејнәлхалг компанијанын бүнөврәсини гојмушдур. 25 илдән артыгдыр ки, о бүтүн дүнјада олан шәрабчылыг мүәссисәләринә мәсләһәтләр верир.

«Дағыстан» РИА

ЗЕЈНАЛОВ һӘМИД ӘНВӘР ОҒЛУ

Зејналов һәмид Әнвәр оғлу–1940-ҹы илдә Дәрбәнд шәһәриндә тачир задәкан олан Зејналбәјовлар аиләсиндә анадан олмушдур.

Азәрбајҹанлыдыр. Орта мәктәби битирдикдән сонра һәмид бәј Зејналов Бакыја көчүр. О, бурада истеһсалат тәлими устасы, тиҹарәт-кулинарија мәктәбинин шөбә мүдири, мүдир мавини, сонралар исә директор вәзифәсиндә чалышмышдыр. һәмид бәј Азәрбајҹан Дөвләт Университетинин игтисадијјат факултәсини битирмишдир.

һ.Зејналов тиҹарәтин конјуктурасыны вә тәләбатыны өјрәнмәк үзрә Умумиттифаг Елми-Тәдгигат Институту Бакы филиалынын директор муавини, шөбә мүдири вә Бакы Совет Тиҹарәт Техникумунун директору ишләмишдир. Азәрбајҹан Назирләр Советинин тиҹарәт вә мәишәт хидмәти шөбәсинин мәсул әмәкдашы вәзифәсини тутмушдур.

һәмид бәј 15 ил игтисади идарәчилијин рәиси, Азәрбајҹан Тәһсил Назирлији коллекијасынын үзвү, игтисад елмләри намизәди, Азәрбајҹан Дөвләт Игтисад Университетинин досенти, Русија пешә тәһсили Академијасынын академики олмушдур. Азәрбајҹанын «Тәрәгги» медалы илә тәлтиф едилиб. «Азәрбајҹан-Дағыстан» достлуг ҹәмијјәтинин үзвү вә 1993-ҹү илдән 2016-ҹы иләдәк «Дәрбәнд» хејријјә ҹәмијјәтинин сәдри олуб. 2016-ҹы илин феврал ајында вәфат етмиш вә Бакы шәһәриндә дәфн олунмушдур.

һазырлады:
Телман Таһирли

ДИГГӘТ МҮСАБИГӘ

«Гызыл гартал» мүсабигәсинә сифаришләрин гәбулу старт көтүрмүшдүр

ДР Журналистләр Иттифагындан верилән мәлумата көрә республика журналистләри арасында «Гызыл гартал» мүсабигәсинә сифаришләрә старт верилмишдир.

Мүсабигәдән мәгсәд ҹәмијјәтдә күтләви информасија васитәләринин ролуну вә әһәмијјәтини јүксәлтмәк, журналистләр арасында сағлам рәгабәт јаратмаг, даһа истедадлы мүтәхәссисләри мүкафатландырмаг, журналистикаја кәнҹләр ахынына көмәк көстәрмәкдир.

Мүсабигәјә ашағыдакы номинасијалар үзрә ишләр гәбул едилир. Журанилистика ветеранларына - Дағыстан журналистикасына бөјүк төһфәсинә көрә, «Ән јахшы журналист дебүтүнә көрә», «Оператор усталығына көрә», «Фотошәкилләр силсиләсинә көрә», «Ән јахшы мәгаләјә вә мәгаләләр серијасына көрә», «Актуал мөвзуларын радио вә ТВ верилишләри».

2010-2020-ҹи илләрдә дәрҹ олунмуш материаллар бахылмасы үчүн гәбул олунур. Ишләрин һәҹми А-3 форматлы сәһифәнин јарысындан аз олмамалыдыр. Мәтнләр дәрҹ олунан гәзетләр говлуға тикилмәли вә мувафиг тәртиб олунмалыдыр.

Дәрҹ олунмуш материалларын мүшајиәт сәнәдләри (рәјләр, төвсијәләр, мүәллиф һаггында мәлуматлар,журналист Иттифагынын илк тәшкилатынын гәрары) олмалыдыр. Әкәр материалллар милли дилләрдәдирсә, мүтләг рус дилинә тәрҹүмә вә чап олунмалыдыр. Сифаришләрин гәбулу декабрын 15-дәк давам едәҹәкдир.

Гејд етмәлијик ки, «Гызыл гартал» тәкрар тәгдим олунмур. Дикәр номинасијалар үзрә дипломант беш илдән сонра тәкрар ирәли сүрүлә биләр.

Дағыстан 2020-ҹи илдә үзүм јығымына ҝөрә биринҹи јерә чыхмышдыр

Республика һәр илдә ҝүнәш мәһсулунун үмуми јығымыны вә јени плантасијалар салынмасыны артырыр. 2020-ҹи илдә Дағыстан илк дәфә үзүм јығымына ҝөрә лидер олмушдур. 205 мин тон мәһсул јыған Дағыстан Краснодар дијарыны биринҹи јердән сыхышдырыб чыхармышдыр. Дағыстан тарихән мәдәни үзүм сортлары јетишдирән дијар сајылыр. Әлверишли тәбии шәраити, әнәнәләр вә јерли әһалинин усталығы вә елә ҹә дә бу саһәнин чох ҝәлирли олмасы Дағыстан халглары үчүн үзүмчүлүјүн кәнд тәсәррүфатынын әсас саһәләриндән биринә чевирмишдир. Сон илләрдә республикада үзүмчүлүјүн дөвләт тәрәфиндән бөјүк дәстәк алмасы, онун сүәтлә инкишафыны тәмин едир. Она ҝөрә дә ҹари илдә әлдә едилмиш наилијјәтләр ганунаујғундур. Мисал үчүн 2019-ҹу илдә Дағыстан үзүмчүләри 20,4 мин һектар саһәдән 193 мин тондан артыг мәһсул топламышлар. 2020-ҹи илин јанвар ајынын 1-нә республикада үзүмилүкләрин үмуми саһәси 25,8 мин һектар, о ҹүмләдән бар верән үзүмлүкләрин саһәси 20,2 мин һектар тәшкил едир.

Кәнд тәсәррүфаты мүәссисәләриндә, кәндли- фермер вә фәрди мүәссисәләрдә суварылан үзүмлүк саһәләри 15,6 мин һектар, шәрти с уварма саһәләри 3,2 мин һектар тәшкил едир. Дамҹылама үсулу илә суварылан үзүмлүк саһәләри 2862,4 һектара бәрабәрдир. Республиканын бүтүн категоријалы тәсәррүфатларында бар верән үзүмлүк саһәләри 2014-2019-ҹу илләрдә 4,5 мин һектар, үмуми јығым исә 55 мин тон артмышдыр. Дағыстан РИА-нын мүхбири илә сөһбәтиндә ДР-ин кәнд тәсәррүфаты назири Абзаһир Һүсејнов гејд етмишдир ки, 2020-ҹи ил бүтүн саһәләр үчүн чәтин олса да пандемијаја бахмајараг биз бүтүн агротехноложи тәдбирләри һәјата кечирмишик.

«Биз садәҹә олараг мәһсулу сахлајараг јүксәк ҝөстәриҹиләрә наил олмушуг. Русијада илк дәфә олараг Дағыстан ҝүнәш мејвәси истеһсалы үзрә биринҹи јерә чыхмышдыр. Бу сон илләрдә ҝөрүлән фәдакар әмәјин вә һәм дә дөвләт тәрәфиндән ҝөстәрилән дәстәјин нәтиҹәсидир. Бу дәстәк дөвләт тәрәфиндән үзүмчүлүјүн инкишафына 2014-ҹү илдә башламышдыр. Салынмыш үзүмлүкләрин 70-80 фаизи тәсәррүфат һесабынадыр. Фактики олараг тәсәррүфатлар әлдә етдији ҝәлирин 20 – 30 фаизини сәрф едир, галан вәсаитләр исә дөвләт тәрәфиндән верилир. Она ҝөрә дә саһә динамик инкишаф едир»,-дејә назир билдирмишдир.

2020-ҹи илдә техники үзүм сортларына тәләбат хејли артмышдыр. Бу, јени үзүмлүкләрин салынмасында дөвләт дәстәји илә јанашы, истеһсалчылара конјак вә шәраб истеһсалында верҝи регулјасијасы верән преференсијалар һесабына наил олунур. Кәнд тәсәррүфаты назири Абзаһир Һүсејнов демишдир: «Дағыстан үзүмүнә тәләбат артдыгҹа јени үзүмлүкләр салынмасына тәләбат да артыр. Ҹари илдә үзүмүн сатыш гијмәти 17-18 рублдан 20-23 рубла гәдәр артмышдыр. Шәраб сортлу үзүмүн һәр килограмынын гијмәти 25 рублдан, 34 рубла гәдәр артмышдыр. Мисал үчүн өтән илдә 131 мин тон үзүм истеһсал едилмишдир. 2017-ҹи илләр мүгајисәдә бу динамика, јәни истеһсал һәҹмләри 36 фаиз артмышдыр».

Бунунла јанашы гејд едилмишдир ки, үзүм тәкҹә емал мүәссисәләри үчүн дејил, һәм дә әһалинин тәзә үзүмә олан тәләбаты үчүн јетишдирилир. Ҹари илдә 60 мин тон сүфрә үзүмү јетишдириләрәк Русијанын мәркәзи шәһәрләринә ҝөндәрилмишдир. Ҝәлән илдә белә үзүмлүкләрин саһәси 1600 һектар артаҹагдыр ки, бу да истеһсалы 10-15 мин тон артырмаға имкан верәҹәкдир. Јәни, 2021-ҹи илдә 210 мин тондан артыг мәһсул истеһсал едиләҹәкдир. Бу республикаја өлкәдә лидер олмаға вә Краснодар дијары илә јарышда биринҹи јери сахламаға имкан верәҹәкдир.

Русијада истеһсал олунан конјакын 90% Дағыстанын пајына дүшүр. Лакин бунунла јанашы, өлкәдә истеһсал олунуб сатылан конјакын 80% Русија хаммалындан истеһсал олунмур. Она ҝөрә дә бу саһәнин инкишаф етдирилмәси ваҹибдир. Чүнки өз хаммалы истеһсалынын инкишафы сајәсиндә Русијаја ҝәтирилән хаммалын һәҹмләри дә азалаҹагдыр. Дағыстанын кәнд тәсәррүфаты вә әрзаг назири А.Һүсејновун сөзләринә ҝөрә буна анҹаг јени үзүмлүкләрин саһәсинин артырылмасы илә наил олмаг олар. Ијирминҹи әсрин 70-80-ҹи илләриндә республикада үзүмлүк саһәләри 71,2 һектара чатдырылмыш үмуми мәһсул истеһсалы 384 мин тон, һәр һектар үзрә мәһсулдарлыг исә 74,6 һектар тәшкил едирди. 1985-ҹи илдә шәрабчылыг мәһсуллары истеһсалы 964 мин дал, шәраб истеһсалы һәҹми 515 мин дал, шампан шәраблары истеһсалы 67,5 мин дал,ајры-ајры илләрдә конјак спиртләринин бурахылышы 600 мин дал тәшкил едирди.

Сон ики илдә республикада үзүмчүлүјүн инкишафы реҝионал вәсаитләр һесабына дәстәкләнир. Ҹари илдә назирлик мелиорасијанын инкишафына 300 милјон рубл алмышдыр. 2019-ҹу илдә 115 лајиһә дөвләт дәстәји алмышдыр.

«Ҹари илдә 50-дән артыг лајиһә реализә олунмушдур вә биз онларын сајыны 70-ә чатдырмаг истәјирик. Гураглыг шәраитиндә биткичилијин мелиорасијасыз инкишафы мүмкүн дејилдир. Она ҝөрә дә биз бу ҝүн мелиорасијанын инкишафынын стратеҝијасыны ишләјиб һазырлајараг тәдбирләр ҝөрмәјә мәҹбуруг. Бу мәгсәдлә Ҹәнуби Дағыстанын дағәтәји зонасында орта вә о гәдәр дә бөјүк олмајан су һөвзәләринин тикинтиси лајиһәләринә үмид бәсләјирик. Бу саһәдә биздә бир нечә лајиһә вардыр. Инди биз һәр һансы бир лајиһә үчүн ачыгыг вә онларын һәјата кечирилмәси үчүн аграр ишчиләринә дөвләт дәстәји ҝөстәрмәјә һазырыг»,- дејә назир вурғуламышдыр.

Бу ҝүн үзүмчүлүјүн инкишафында Дәрбәнд, Гајакәнд, С.Сталски, Мәһәррәмкәнд, Габудагкәнд вә Хасавјурт рајонлары флагман һесаб олунур. Мүәссисәләр арасында Кизлјар конјак заводу вә Дәрбәнд конјак комбинаты лидерлији әлдән вермирләр. Онларла јанашы, Дәрбәнд шәрабчылыг компанијасы кими јени заводлар да мејдана чыхмышдыр. Һазырда бу компанија јени аваданлыгла тәҹһиз олунмуш вә өзүнүн шәхси үзүмлүк саһәләри вардыр. Бурада илдә 7 мин тона гәдәр үзүм истеһсал олунур вә ҝәләҹәк үчүн истеһсал һәҹмләринин артырылмасы планлашдырылыр.

Дәрбәнд конјак комбинаты илдә 12-20 мин тон мәһсул емал едир. Кизлјар конјак заводунда бу рәгәм 40 мин тона чатыр. Шампан шәраблары истеһсалы үзрә лидер сајылан Дәрбәнд ҝөпүкләнән шәраблар заводу илдә 30 мин тон үзүм емал едир. Бундан башга Кизлјар шәһәриндә «Виски России» ММҸ-си фәалијјәт ҝөстәрир, һансы ки, өлкәдә биринҹи дәфә мүасир технолоҝијалардан истифадә едәрәк виски истеһсал етмәјә башламышдыр.

Үзүм емалы үзрә бир сыра кичик мүәссисәләр дә мөвҹуддур. Онлар конјакын Русија истеһсалчыларына һазыр дистиллјат сатырлар. Илдән-илә хаммала тәләбат артдыгҹа, кичик мүәссисәләрин сајы да артыр. Өлкә истеһсалчыларынын мүдафиәси мәсәләләри өзүнүн актуаллығыны итирмир. РФ-нын игтисади инкишаф назиринин биринҹи мүавини М.Бабичлә кечирилән мүшавирәдә һәмин проблемин һәлли мәсәләләри нә тохунулмушдур. Бурада федерал мәркәзин көмәјилә саһәнин стимуллашдырылмасы үзрә бир сыра системли тәдбирләрин гәбул олунмасы планлашдырылыр. Назир демишдир: «Ијулда кечирилән биринҹи ҝөрүшдә Русија вә хүсусилә Дағыстан мәһсулларынын мүдафиәси үзрә төвсијәләрин тәгдим едилмәси, о ҹүмләдән Русија ичәрисиндә ганунвериҹилијин дәгигләшдирилмәси үзрә вә онун ҝөмрүк иттифагы шәртләри илә синхронлашдырылмасы тапшырылмышдыр. Бундан әсас мәгсәд ваһид учот системинин бүтүн мәлуматларыны јохламаг вә Русијаја мәһсулун һарадан ҝәлмәсини ашкар етмәкдир. Буна бәнзәр системли тәдбирләр ҝөрүлмәдән өлкә базарыны фалсификат вә сурогатлардан горумаг мүмкүн дејилдир.

Өлкәнин үзүм истеһсалчылары үчүн әлверишли шәраитләр јарадараг емал үчүн истифадә олунан үзүм истеһсалы фаизини ҝетдикҹә артырмаг лазымдыр. Експерт мәлуматлара ҝөрә шүбһәли кејфијјәтли алкогол хаммалы өлкәјә ҝәтирилир. Она ҝөрә дә бу ҹүр һадисәләрин гаршысынын алынмасы үчүн тәдбирләр ҝөрмәк лазымдыр»,-дејә назир билдирмишдир.

«ДАҒЫСТАН» РИА

Азәрбајҹан халгы Низами Ҝәнҹәви илә фәхр едир

Тәбиидир ки, һәр бир халг, һәјат фәалијјәтинин һәр-һансы бир саһәсиндә – истәр әмәк саһәсиндә,истәр елми јарадыҹылыг, дөјүш мејданларында ҝөстәрдији гәһрәманлыгларла вә диҝәр саһәләриндә адыны танындан, јүксәкләрә галдыран шәхсијјәтләри илә фәхр едир, онларын адларыны заводлар тикәрәк, тәсәррүфатлары адландыраррараг, һејкәлләр уҹалдараг вә с. тәдбирләр ҝөрәрәк белә шәхсијјәтләрин адларыны әбәдиләшдирирләр. О ҹүмләдән Азәрбајҹан халгы да белә шәхсијјәтләри илә фәхр едир. Азәрбајҹанын белә оғулларындан бири дә 12-ҹи әсрдә Ҝәнҹә шәһәриндә доғулуб, јашамыш Низами Ҝәнҹәвидир. О, өз әдәби јарадыҹылығы илә дүнја мигјаслы «Хәмсә»-сини «Сирләр хәзинәси», «Хосров вә Ширин», «Лејли вә Мәҹнун», «Једди ҝөзәл» вә «Искәндәр-намә» кими әсәрләрини јарадараг Азәрбајҹан әдәбијјатынын адыны јүксәкләрә галдырмышдыр.

Онун ады хүсусилә Дәрбәнд шәһәринин тамамилә азәрбајҹанлылардан ибарәт олан кәндләринин әһалиси үчүн даһа әзиздир. Чүнки, шәхси һәјатына хошбәхтлик ҝәтирән, ону аилә мүнасибәти илә әдәби јарадыҹылыға руһландыран һәјат јолдашы Дәрбәнд ҝөзәли Афаг олуб.

Онун адына Дәрбәнд шәһәриндә мәктәб, парк, рајонда исә онун адына тәсәррүфат вар.

Һәмчинин Билһәди кәнд үмумтәһсил мәктәбинин Азәрбајҹан дили вә әдәбијјат мүәллими дә мәктәбин фәнн кабинетини Низами Ҝәнҹәвинин портрети илә бәзәмәк истәјиб. Бу мәгсәдлә Дәрбәнд шәһәринә ҝәләрәк, Азәрбајҹан Игтисад университетинин Дәрбәнд филиалына вә Дәрбәндин Азәрбајҹан Дөвләт театрына баш чәкир. Тәәссүф олсун ки, онларын һеч бириндә даһи шаир Низаминин портрети тапылмады. Мүәллим Низами Ҝәнҹәвинин шәклини шәһәр китабханасынын оху залында асылмыш ҝөрүр. О, иҹазә алыб даһи шаирин шәклини мобил телефонуна чәкмәјә иҹазә алыр. Бөјүдүб шәкли ҝәтириб ана дили кабинетиндә асыр вә ону јерли шаир Шыхибраһим Манафовун шаирин адына јаздығы шеирлә бәзәјир.

Сәнәт ҝөјләринин ҝүнәши сәнсән,
Әдаләт јолунун дөнүшү сәнсән.
Дүнәнин, бу ҝүнүн ҝөрүшү сәнсән,
Шаирләр мүлкүнүн шаһы Низами,
Даһиләр ичиндә даһи Низами.

А. Мәммәдова

ТӘҺСИЛ ВӘ ҺУМАНИЗМ

Тәләбәләрә онларын пешәкар трајекторијасыны јеринә јетирмәјә көмәк етмәлијик

Дағыстан Дөвләт Университети тәләбәләрин тәрбијә едилмәсиндә һуманист принсипләринин реализә едилмәсинә башламышдыр. Бу һагда али мәктәбин мәтбуат мәркәзиндән «Дағыстан» информасија акентлијинә хәбәр верилмишдир.

Дағыстан Дөвләт Университетинин кураторлар Шурасынын сәдри Јелена Билаловнанын сөзләринә көрә мүәллим она етибар едилмиш академик група көрә чан јандыран, анаданкәлмә тәрбијәчи олмалыдыр.

«Биз тәләбәләрә онларын пешәкар трајекторијасыны јеринә јетирмәјә көмәк едирик вә она көрә дә јеринә јетирилмәли мәсәләләрин спектору бир аз дәјишир. Бурада куратор бир нөв һамитәрбијәчи ролуну јеринә јетирмәлидир, һансы ки, мараглар саһәси илә истигамәтләндирилмәјә көмәк едә билсин», -дејә сәдр билдирмишдир. Өзүнүн һимајәсиндә оланларла јахшы әлагә гурмагдан етру бәзи кураторлар тәләбәләри

илә мүхтәлиф ојунлар ојнајырлар. Еләчә дә кураторларын нә гәдәр һуманист ишләмәсинин мүәјјән едилмәси мәгсәдилә али мәктәбдә тәләбәләр үчүн сорғу-тести кечирилмәси тәклиф едилмишдир. Анкетдә олан беш мүһакимәнин һәр биринә гијмәтин бир вариантыны сечмәк лазымдыр: мәналы, чох мәналы, тәгрибән мәнасыз, мәнасыз, там мәнасыз.

«Һуманистләшмә просесиндә тәрбијәчи мүәллимә бөјүк рол верилир. Тәһсил аланларла авторитар үнсијјәт стили, сәмими вә партнјор мүнасибәтин олмасы мәктәб вә али мәктәбләрин мүәллимләринин ишиндә, һәм дә үстүнлүјә маликдир.

«Мөвгеләрин јахынлашмасы, әлагәләрин јалныз ишкүзар јох, һәм дә шәхсијјәтләр арасында олмасы үчүн тәһсил просесинин бүтүн тәрәфләринин һуманистләшмәсинә әмәл олунмалыдыр», -дејә харичи дилләр факултәләри кураторлары Шурасынын сәдри Диана Әмирова билдирмишдир.

О, еләчә дә гејд етмишдир ки, әксәр һалларда мүәллимләр тәләбәләрин мәнимсәмәсинә вә дәрсләрдә фәаллығына көрә јох,онларын әхлагына диггәт јетирирләр.

Тәһсил просесинин һуманистләшмәси тәләбәләрин үрәјинә вә ағлына ахтарышы фәаллашдырыр.

«Әкәр мүәллимдә һәр бир тәләбәнин шәхсијјәтинин уникал һал кими истигамәт формалашдырылдыгда буна наил олмаг мүмкүндүр. Мүәллимин шәхси јанашма һәјата кечирә билмәси тәдрис ишиндә, дәрсдәнкәнар фәалијјәтиндә, үнсијјәтдә тәләбәләрин фәрди хүсусијјәтләри вә имканларынын нәзәрә алынмасы үчүн бу истигамәтләрин мөвчуд олмасы вачибдир», -дејә Әмирова шәрһ етмишдир.

Хатырладаг ки, бир күн әввәл али мәктәбдә тәрбијә вә сосиал иш үзрә проректор Зарема Һүсејнова Дағыстан Дөвләт Университетинин кураторларыны мүкафатландырмышдыр.

АНАНЫН ЗӘҺМӘТИ ДӘЈӘРЛИДИР

«Ән јахшы ана» медалы илә тәлтиф едилмишдир

Дәрбәнд шәһәринин Гадынлар Шурасы әнәнәви олараг һәр ил өвладлары республиканын лајигли вәтәндашы кими нүмунә олан аналары мүкафатландырыр.

Ругија Гасымованын сөзләринә көрә өвладларынын наилијјәтләри валидејнләрин, хүсусилә аналарын бөјүк зәһмәтинин төһфәсидир. Белә ки, Аналар Күнү әрәфәсиндә Гадынлар Шурасы мәшһур Русија идманчысыны вә лајигли өвлад бөјүтдүјүнә көрә һәбиб Нурмәһәммәдовун анасыны мүкафатландырмағы гәрара алмышдыр. Мүкафат Дәрбәнддә сәфәрдә олан заман һәбибә тәгдим олунмушдур.

ЈЕНИ КУРСЛАР

Маһачгаладан олан мүәллим «Дәјирми маса»да иштирак етди

Мүәллимләр үчүн «Јандекс. Дәрслик» вә «Шалаш» хејријјә фондунун бирликдә тәшкил етдији «Чәтин ушаглар»ла гаршылыглы әлагә мәсәләсинә даир нојабрын 17-дә тәшкил едилмиш «Дәјирми маса»нын ишиндә Дағыстандан олан мүәллим иштирак етмишдир.

«Дәјирми маса»да мүтәхәссисләр шакирдләрин давранышы вә өјрәнмәсиндәки чәтинликләрин сәбәбләрини мүзакирә етмиш вә өз тәчрүбәләриндә гаршылашдыглары вә һәлл едә билдикләри конкрет һаллара тәһлил етмишләр.

Иштиракчылар арасында Маһачгала шәһәриндәки «Билик еви» онлајн мәктәбинин ибтидаи синиф мүәллими, ибтидаи тәһсил шөбәсинин мүдири Албина Ајубова да вар иди. О, бир күн ушаглардан биринин синифдә өз әшјаларыны јығараг, «Мән кедирәм, мән интерјер әшјасы олмаг истәмирәм»,- дејә синфи тәрк етдијиндән данышды. Ејни заманда һәмин шакирд тәһсили илә бағлы һеч бир проблем јашамамышды.

Мүәллим бу шакирдин әтрафындакы инсанларла сечичи тәмасда олдуғуну көрдү вә һәмин шакирдин валидејнләри илә үнсијјәтдә олмағы гәрара алды. Бу заман ушағын анасынын да психолог олдуғу ајдынлашдырылды. Онлар бирликдә синифдәки ушагларын фәрди хүсусијјәтләринә даир диагностик тәдгигатлар апардылар, онларын кәнарда јарадычы вә дүшүнчә габилијјәтләрини мүәјјәнләшдирмәјә хүсуси диггәт јетирдиләр. Әввәлчә ишләмәк чәтин иди, лакин сонра һәр шеј гајдасына дүшдү. Ушаглар фәаллашды вә бөјүкләрлә гаршылыглы әлагә гурмаға башладылар. Бундан әлавә мүәллим шакирдин потенсиалыны ортаја чыхармаг, тәһсил просесинә чәлб етмәк үчүн мүасир ТРИЗ технолокијаларыны, интерактив тәдрис методларыны, ихтирачылыг проблеми нәзәријјәсини тәтбиг етмәклә, ушағы үзә чыхармаға, онун охуја олан марағыны вә һәвәсини кери гајтара билди.

«Мәним бөјүкләрлә тәмасда олмајан вә узун мүддәт һәмјашыдлары илә үнсијјәтә кирмәјә чәтинлик чәкән шакирдим бу ојунларда ачылмаға башлады»,- дејә Албина данышыр.

«Дәјирми маса»да «Шалаш» хејријјә фондунун директору Лилија Брајнис дә чыхыш етди. Чәтин давранышын нә олдуғундан вә хүсусән тәчавүз вә зоракылыгдан данышды. «Ушағын өзү бундан әзијјәт чәкдијиндән, ушаға көмәк етмәк вә она дәстәк олмаг, она фәргли давранмағы өјрәтмәк чох вачибдир. Чүнки бу чәтин ушаг јох, чәтинлијә дүшән бир ушагдыр»,-дејә Лилија гејд етмишдир. Бундан әлавә тәчавүз көстәрән ушагларла нечә гаршылыглы әлагә гурачағыны сөјләди: ушағы дајандырмалы, тәчавүз гурбаныны дәстәкләмәли, мүнагишәнин сәбәбләрини ајдынлашдырмалы вә анламалы, ушагларын өзләринә кәлмәсинә ичазә вермәлисән, тәчавүзкара шәхси сөһбәтиндә гәзәби ифадә етмәјин башга јолларыны тәклиф етмәлисән. Ушағын ирәлиләмәсини гејд етмәк вә онлара рәј билдирмәк дә вачибдир. Лилијанын төвсијәләри барәдә даһа әтрафлы тәдбирин хүласәсиндә охуја биләрсиниз.

Нөвбәти мәрузәчи, нејропсихолог вә «Јандекс. Дәрслик»ин мүтәхәссиси

Ксенија Вотјакова өјрәнмәнин чәтинликләриндән данышды вә онларын һәмишә мәктәбдәки гијмәтләрлә әлагәли олмадығыны гејд етди: «Көрүнүр, өјрәнмә чәтинликләрини чох күман ки, зәиф баллары олан ушаглар јашајыр. Амма мән буна даһа кениш бахардым… Буну јалныз зәиф гијмәтләрин олмасында дејил, мәсәлән шакирдин чох јорулдуғу вә јахуд тез-тез хәстәләнмәси илә ифадә етмәк олар. Бу сәбәбдән тәкчә академик көстәричиләрә дејил һәм дә емосионал фонлара, давранышындакы дәјишикликләрә дә диггәт јетирмәлисиниз»,-деди.

Өјрәнмә чәтинликләринин мүхтәлиф амилләрлә әлагәли ола биләчәјини дә гејд етди: зәиф диггәт, оху гүсурлары, тәһсил просесләринин хүсусијјәтләри вә мотивасијанын олмамасы. Өјрәнмә чәтинлији олан бир ушагла үнсијјәт гураркән, ону күнаһландырмамаг вә ја тәнгид етмәмәк, там олараг нәјин сәһв олдуғуну анлатмаг вә сәбәбләрдән ирәли кәлән метод вә тактикалары тәтбиг етмәк вачибдир. Ксенија дислексијасы вә дисграфијасы олан, зәиф тәнзимләјичи функсијалары олан, даһа јүксәк функсијаларын формалашмасынын нисби олмамасы сәбәбиндән уғурсуз олан ушагларла ишләмә алгоритминдән әтрафлы данышды.

«Дәјрми маса»да чоғрафија вә инкилис дили мүәллими «Русија үчүн мүәллим» програмынын куратору Елина Ликар вә ријазијјат вә компутер елмләри мүәллими, Железногорск (7 сајлы мәктәбин директор мүавини Јелена Тимохина да иштирак етмишдир.

Елина Ликар јухары синифләрин гаршылыглы әлагә гурмағы вә әлагә гурмағы гәтијјәтлә рәдд етдији кичик бир мәктәбдә иш тәчрүбәсиндән данышды. Ушагларын чоғрафија биликләринин аз олдуғу ортаја чыхды. Бу вәзијјәтдән һәллин јолу шакирдләрин билик сәвијјәсини, ушагларын өзләрини уғур вәзијјәтиндә һисс етдикләри садә тапшырыгларын гәбулу, һазырланмасы вә чатдырылмасыны, һәмчинин шәффаф тәдрис планыны-шакирдләрин мүәллимлә бирликдә һәр кечиддән сонра ишарәләр дүзәлтдикләри бир чәдвәлин дәгиг мүәјјәнләшдирилмәсиндә иди.

Мөвзулар. Нәтичәдә мүәллим шакирдләрлә әлагә гурду, ушаглар ишә гарышдылар вә нәтичәләр әлдә етмәјә башладылар Вә мүвәффәгијјәт тәчрүбәси бәзи шакирдләр үчүн имтаһана мүстәгил һазырлашмада дәстәк олду.

Јелена Тимохина да практикадан бир һадисәни пајлашды. Мүхтәлиф јолларла өзүнә диггәт чәкмәјә чалышан бир шакирдин агрессив давранышы илә ишләјирди. Бу давраныша чаваб олараг мүәллим әсәбиләшмәди, вәзијјәти гәбул етди вә һәллинә башлады. Ушағы әлавә фәалијјәтләрә фәал шәкилдә чәлб етмәјә башлады, шакирдин диггәтини јајындырмамасы үчүн синифдә фәрди бир јер сечди, етибарлы әлагә гурду, минимал мүсбәт дәјишикликләрә кениш јер верди.

Нәтичәдә тәләбә синифдәки мәнфи һисләрин өһдәсиндән кәлмәји, мәктәбдәки давраныш гајдаларыны гисмән гәбул етмәји бачарды, лакин јени инсанларла таныш оланда дағыдычы давраныш тәзаһүрләри бәзән тәкрарланыр.

Мүәллимләрин чәтин давранышлары олан ушагларла үнсијјәт ачарыны тапмасына көмәк етмәк үчүн «Јандекс.Дәрслик»ин мүтәхәссисләри «Шалаш» хејријјә фонду илә бирликдә «Чәтин давранышла ишләмә», «Принсипләр вә аләтләр» адлы курс һазырламышдыр. Бу истәнилән раһат вахтда гејд олунан вә нәтичәдә пешәкар инкишаф сертификаты ала билән, 16 саат үчүн нәзәрдә тутулмуш пулсуз онлајн курсдур. Бағлантыдан истифадә едәрәк гејдијјатдан кечә биләрсиниз.

МАРАГЛЫ ФАКТЛАР. МАРАГЛЫ ЈАЗЫЛАР

Александр Дүма

ГАФГАЗ СӘФӘРИ

(Әввәли гәзетмизин 47-чи нөмрәсиндә)

Гәдим һадисәләрин шаһиди вә зәнкин тарихи олан шәһәрләри бармагла сајмаг олар. Онлардан бири дә Дәмиргапы Дәрбәнддир. Асија вә Авропанын ајрылдығы јердә јерләшән бу гәдим шәһәри скифләрин һүчумундан вә кечмишин башга бәлаларындан гала диварлары хилас етмишдир. Ики гитәнин бирләшдији јердә инша едилән Дәрбәнд гисмән Шәрг, гисмән дә Авропа шәһәридир. Шәһәрин јухары һиссәсиндә мәсчид, базарлар, јасты евләр көрүнүрдү. Долама јол дағын башындакы галаја гәдәр кедиб чыхырды. Ашағыда исә әскәрләр үчүн тахтадан тикилмиш бараклар, дамы биширилмиш јашыл кәрпичли биналар, фајтонларын шүтүјәрәк кетдији күчәләр диггәти чәлб едирди. Әтрафымыза милли кејимли чохлу адамлар – фарслар, азәрбајчанлылар, чәркәзләр, ермәниләр, күрчүләр топлашмышдылар. Онларын арасында сифәтиндән сојуглуг јаған, бәнизи гачмыш, узун, ағ чадраја бүрүнмүш, гәдим мирасы андыран бир ермәни гадыны да варды. Мүхтәлиф кејимли адамлар көзәл бир мәнзәрә јаратмышдылар.

– Мәним јазыг, заваллы Буланчем, әзиз Чиром, сиз һардасыныз? Һејиф ки, бизимлә дејилсиниз! Мојне илә бу гејри-ади мәнзәрәни көрмәк үчүн сизи нә гәдәр арзуладыг.

Бу дејилмәмиш көзәл мәнзәрәдән көнүлсүз да олса ајрылараг, фајтонларымызы валинин игамәткаһына чатана гәдәр һеч јердә сахламадыг. Кенерал Аксејев Тифлисә кетмишди. Хидмәтчиләр исә евин астанасында дуруб бизи көзләјирдиләр. Јемәк һазыр иди. Һәлә Тејмурханшурада икән Багратион өз сеһрли чубуғуну ишә салыбмыш ки, бурада һәр шеј һазыр олсун. Тәләм-тәләсик наһар едиб, ики-үч јүз аддымлыгдакы дәниз саһилинә ендик. Күнүн батмағына јарым саат галырды. Дәрбәнд доғма шәһәри олдуғундан Багратион бәләдчилији өз үзәринә көтүрдү.

Һамы ону танызыр, көрән кими тәбәссүм вә еһтирамла салам верирди. Ајдын көрүнүрдү ки, Багратиону өзбашына ахан шыршыр булағы вә ја көлкәсиндә истираһәт етдикләри барлы-бәһрәли мејвә ағачыны севдикләри гәдәр севирләр. Сәлаһијјәтли, мөтәбәр вәзифәли шәхсин јахшылыға чан атмасы нә бөјүк гисмәт имиш!

Һәр шејдән әввәл диггәтимизи чәлб едән чиј кәрпичдән тикилмиш кичик ев, ики топ вә евин әтрафына чәкилмиш зәнчир олду.

Ики бөјүк дашын үзәриндә руслар 1722 вә 1848 рәгәмләрини һәкк (Гафгаз сәфәри) еләмишдиләр. Биринчи рәгәм көстәрир ки, 1722-чи илдә Бөјүк Пјотр Дәрбәндә кәләркән бу евдә галыб. Икинчи рәгәмдән исә мәлум олур ки, тарихи абидә кими бу евин әтрафына 1848-чи илдә зәнчир чәкилмишдир. Дәниз тәрәфдән бинаны горујан үчүнчү бир топ да диггәтимизи чәлб етди. Һәр үч топу Дәрбәндә Бөјүк Пјотрун кәлиши заманы кәтирибләр. Топлар Биринчи Пјотрун көстәриши илә Дон чајы үзәриндә, Воронеждә 1715-чи илдә һазырланмышдыр. Биринчи Пјотрун өлүмүндән 150 ил кечсә дә, руслар онунла әлагәдар олан, онун ајағы дәјән һәр јери бөјүк һөкмдарын ады илә бағлајыр, әбәдиләшдирирләр.

Бөјүк Пјотр Дәрбәндә ону кәләчәкдә лиман шәһәри кими көрмәк арзусу илә кәлмишди. Лакин гајалыгларын чохлуғу вә дәнизин һәддән артыг дајаз олмасы ону мәјус етди. Бурада гајыгларын белә саһилә јан алмасы горхулудур. Саһилә јалныз 15 фут енлијиндә киришлә јахынлашмаг олар. Дәниз чошанда дәнизчиләр гајыглары зәдә алмадан бу дар кечидлә саһилә чыхмаг үчүн суја кирирләр. Су бурада чох дајаздыр, анчаг адамын гуршағына гәдәр чыхыр, гајығын гајаја тохунуб зәдә алмаг горхусу олур. Галан јерләрдә исә ләпәләр арамсыз олараг уча гајалара чырпылыр.

Кәмиләрин јан алараг јүкләрини бошалтмасы үчүн әлли гәдәмә гәдәр дәнизин ичинә узанан ләпәдөјәндән дә кечән бәнд варды. Дәниз сујунун онун сәтһинә чатмасына аз галырды. Шәһәри мүдафиә мәгсәди илә тикилмиш дивар бәндин о јанындан узаныб кедир. Дәниз чошанда, далғалар шаһә галханда зәрбәнин күчүнү азалтмаг үчүн диварда су кечидләри гојулмушду. «Дәниз чошанда» сөзүнү ишләтдим. Мән фыртынаны нәзәрдә тутурам.

Дағ башындан башлајараг саһилә гәдәр сәпәләнмиш биналарын дүзүлүшү шәлаләни андырыр. Јухарыда – дағын дөшүндә азәрбајчанлыларын јашајыш мәһәлләләри, ашағыда исә русларын ордукаһы јерләшир. Шәһәр бизә ортадан гатланмыш халы тәсири бағышлады. (Александр Дүма) Гала диварларынын чәнуб тәрәфи әзәмәтлидир. Санки һеч кимә баш әјмәјән бу мәғрур шәһәрә гала диварлары сәчдә гылыр.

Галанын саламат галмыш јерләриндән онун гәдим Пеласки үсулунда тикилдији көрүнүр. Бәзән гала диварлары әјилмиш, бәзән исә диварын дағылыб-сөкүлмүш јерләрини әлләринә кечән ади дашларла мүасир һөркүчүлүк үсулунда бәрпа етмишләр. Мән гала диварларынын ән гәдимдән галан һиссәсинин дә Пеласкиләр дөврүндә тикилдији фикринә шүбһә илә јанашырам. Әкәр чүрәт едиб, бу инчә мәсәлә барәдә фикир сөјләмәли олсајдым, дејәрдим ки, Биринчи Хосров кими танынан Бөјүк Хосров 562-чи илдә јустинианлара гаршы мүһарибә дөврүндә галаны әнәнәви пеласкиләр үслубунда бәрпа етдирмишдир. Буну Чәнуб дарвазасы да тәсдиг едир. Онун үзәриндә һәкк олунмуш шир һералдикасы Хосровун рәмз кими гәбул етдији мәшһур ширдән фәргләнмир. Бу һералдика башынын јастывари олмасы илә фәргләнир. Һәмин һералдиканын ашағы һиссәсиндә индијә гәдәр һеч кәсин охуја билмәдији гәдим фарс јазысы вардыр. Багратион сөз вериб ки, онун үзүнү көчүртдүрсүн. Мән дә ону алим достум Солсијә көстәрим. Әкәр достум ону охуја билсә, тәрчүмәни мүтләг Багратиона көндәрәчәјәм.

Јалныз гаранлығын дүшмәси бизи кечәләјәчәјимиз евә, даһа доғрусу, чох гәшәнк вә тәмтәраглы имарәтә дөнмәјә мәчбур етди. Торанлыгда Дәрбәнд мәфтунедичи көркәм алмышды. Арзу етдик ки, бу кечә јај кечәси кими гыса олсун. Биз Дәрбәнддә даһа чох јер көрмәјә чан атырдыг. Одур ки, сәһәриси күн дан јери ағаранда артыг галхмышдыг. Гапыда бизи кичик бир фајтон көзләјирди. Башга күчәләри нәзәрә алмасаг, Дәрбәнди ики ана хәтт – ики мүһүм нәглијјат јолу чарпаз бөлүр. Бу јоллардан бири дәниз саһилиндән башлајараг, фарс вә азәрбајчанлылар мәһәлләсинә, икинчи јол исә шәһәрин чәнуб дарвазасындан шимал дарвазасына, јәни Шир дарвазасындан Булаг дарвазасына гәдәр узаныб кедир. Јухары галхдыгча күчә боју һәр ики тәрәфдә дүканлар вардыр. Бурада дәмирчиләр вә мискәрләр ишләјирләр. Һәр Гафгаз сәфәри дүканын арха диварында үч тәрәфдән тахчајабәнзәр гәфәс дүзәлдилмишдир. Бу гәфәсләрдә дүкан саһибләри мәғрур вә ваһимәли гырғылар сахлајырлар. Бајрам күнләриндә вә ја ишләри аз оланда дүкандарлар гырғылары торағајларын вә ја башга гушларын архасынча бурахараг әјләнирләр.

Базары көздикдән сонра мәсчидә кетдик. Мәсчиди көстәрмәк үчүн бизи молла көзләјирди. Шәрг адәт-әнәнәсинә көрә мән ајаггабыларымы чыхартмаг истәјирдим. Лакин молла буна һеч чүр имкан вермәди. Јерә сәрилмиш мүгәддәс халчаны гатлајараг кәнара гојдулар вә биз мәгбәрәјә тәрәф јолландыг. Мәсчиддән чыханда бајырда башдашына бәнзәр бир шеј диггәтимизи чәлб етди. Онун нә олдуғуну сорушдум. Күман едирдим ки, бу бир Шәрг әфсанәсиндән сөз ачыр. Лакин јанылмышдым. Бу әфсанә дејил, тарихин бир сәһифәси имиш.

Тәгрибән јүз отуз ил әввәл – Дәрбәнд Ирана табе оланда Надир шаһын тәјин етдији, тәбиәтән чох мүлајим вә һәлим хасијјәтли Дәрбәнд ханыны дәрбәндлиләр үсјан едәрәк шәһәрдән чыхарырлар. Надир шаһ Авропа гапыларынын онун үзүнә бағланмасы илә барыша билмәзди. Гәзәбләнмиш шаһ дәрбәндлиләрдән интигам алмаг үчүн залым сәркәрдәләриндән бирини Дәрбәндә хан тәјин едир. Ону бөјүк орду илә Дәрбәндә јола салыр ки, нәјин баһасына олурса-олсун, шәһәри тутсун вә дәрбәндлиләрә истәдији чәзаны версин. Јени хан Дәрбәнд үзәринә јеријир. Зорла гапылары ачдырыр вә шәһәри тутур. Сәһәриси күн башгаларына көрк олмаг үчүн гијамда иштирак едәнләрә чәза верилир. Јени ханын әмри илә һамыны мәсчидә ибадәтә дәвәт едирләр. Мәсчидә кәләнләрин бир көзүнү, ибадәтдән имтина едиб евдә галанларын исә һәр ики көзүнү чыхардырлар. Фарсларын чәкиси иләједди батман, рус чәкиси илә үч пуд јарым, франсыз чәкиси илә јүз он кирвәнкә кәлән «гәнимәти» мәсчидин һәјәтиндәки гоша чинарын арасындакы даш сүтунун алтында басдырырлар.

Һәгигәтдән даһа чох әфсанәви «Мин бир кечә» нағылларыны андыран бу һадисәјә гулаг асаркән ијирми бир нәфәрин бизә тәрәф (Александр Дүма) кәлдијини көрдүм. Ағлыма да кәлмәзди ки, онлар мәни ахтарырлар. Лакин бир нечә санијәдән сонра буна һеч бир шүбһәм галмады. Чүнки дүз бизим үстүмүзә кәлирдиләр.

Мән Багратиондан сорушдум:

– Бу адамлар кимләрдир?

– Дејәсән, нүмајәндә һејәтинә охшајыр, – Багратион чаваб верди.

– Сиз әминсинизми ки, онлар көзүмүн бирини чыхармаға кәлмәјибләр? Бу ишдән һеч көзүм су ичмир. Мән корлар дүнјасынын падшаһы олмаг фикриндә дејиләм, – дедим.

– Сиз һеч нараһат олмајын, – Багратион күлдү. – Сизи мүдафиә едәрик. Һәр һалда әминәм ки, һеч кәс чүрәтләниб дағлыларын фәхри гонағына һүчум етмәз. Өзү дә мән онларын башчысыны танызырам. О, чох икид инсандыр. Вахтилә шәһәр гапыларынын ачарыны рус императоруна тәгдим етмиш адамын оғлудур. Ону Әлиоғлу Кавус бәј чағырырлар. Бу дәгигә онун мәтләбини өјрәнәрәм.

Бир-ики дәгигәдән сонра Багратион кери дөнәрәк онларын хош мәрамла кәлдикләрини билдирди:

– Дәстәнин башчысы русча билир вә сизин рус дилинә тәрчүмә олунмуш бәзи әсәрләринизи охујуб. Иранлыларын анаданкәлмә көзәл нағыл данышан олдугларыны билирсиниз. О, јолдашларына сизин «Үч мүшкетјор», «Кралича Марго», «Граф Монте-Кристо» әсәрләриниз һаггында данышыб. Инди бунлар сизә тәшәккүр етмәјә кәлибләр.

– Бура бах, Багратион. Мән Парисдән Дәрбәндә саггызымы оғурлатмаға кәлмәмишәм. Дүзүнү де, онлар нә истәјирләр?

– Вичданыма анд олсун, дүзүнү дејирәм. Билсәләр ки, инанмырсыныз, мөһкәм инчијәрләр. Будур, кәлирләр. Онлара диггәтлә гулаг асын, көрүн нә дејирләр.

Дәстәнин башчысы ирәли чыхды. Әлини көксүнүн үстүнә гојуб, русча данышмаға башлады.

Багратион онун дедикләрини сөзбәсөз тәржүмә етди:

– Еј адлы-санлы сәјјаһ! – (Дедикдә бачардығым гәдәр башымы ашағы әјдим). – Сизи рус дилинә тәрчүмә едилмиш әсәрләриниздән (Гафгаз сәфәри) танызырдыг. Хејли әввәл гәзетләр хәбәр вермишдиләр ки, бизим шәһәрә кәләчәксиниз. О вахтдан бәри бу күнү – сизи көрдүјүмүз бу хошбәхт күнү көзләјирдик. Ичазә верин, еј һөрмәтли гонаг, бу кәлишинизә көрә дәрбәндлиләр адындан сизә миннәтдарлығымызы вә тәшәккүрүмүзү билдирәк. Шәһәримизә кәлишинизи һеч вахт унутмајачағыг. Арзу едәрдик ки, сиз дә бизим шәһәри һеч вахт јаддан чыхармајасыныз!

Мән дөнә-дөнә баш әјдим вә дедим:

– Өмрү боју Сәдинин јолу илә кетмәк арзусунда олан, лакин һеч вахт онунла рәгабәтә кирмәк фикринә дүшмәјән бир адамын үрәкдән кәлән сәмими тәшәккүрләрини гәбул един!

Багратион дедикләрими тәрчүмә етдикдә чавабым онларын хошуна кәлди. Сөзләрими бир-биринә тәкрар едәрәк тәбәссүмлә вә башларынын һәрәкәтләри илә разылыгларыны билдирдиләр. Елә бу вахт

Багратион тәклиф етди:

– Мәнчә, дәстәнин башчысыны наһара дәвәт етсәк, јеринә дүшәрди:

– Бу лап ағ олар ки! Бәјәм, мән өз евимдәјәм ки, гонаг да чағырым? Бәлкә, ону Парисә кафејә дәвәт едим?!

– Нә гәдәр ки, бурдасыныз, кенерал Аксејевин игамәткаһыны өз евиниз билин. Әкәр өзүнүзү сәрбәст һисс етмәсәниз, истәдијиниз адамы чағырмасаныз, кенерал үрәкдән инчијәр. Ешидин вә јадынызда сахлајын: Азәрбајчанда, еләчә дә бүтүн Гафгазда һәр һансы бир гапыны дөјүб десәниз ки, мән әчнәбијәм, кечәләмәјә јерим јохдур, ев саһиби о саат ән бөјүк отағыны сизә верәчәкдир. Өзү исә аиләси илә кичик отагда јерләшәчәк. Үстәлик онун евиндә галдығыныз, дејәк ки, бир һәфтә, ики һәфтә, бир ај мүддәтиндә сизә гајғы көстәрәчәк, корлуг чәкмәјә гојмајачаг. Сиз чыхыб кедәндә исә гапынын ағзында дајаныб дејәчәк: «Лүтфән бир күн дә галыб бизи шад един, сабаһ кедәрсиниз».

– Лап јахшы, инди ки, беләдир, мәним адымдан ону дәвәт един. Анчаг бир шәртлә. Гој бурада дедикләрини фарс дилиндә бир кағыза көчүрүб кәтирсин. Ону чәрчивәјә алыб сахлајачағам.

– Бу, онун үчүн ән шәрәфли бир иш олар вә наһара кәләндә дедикләрини мүтләг кағыза көчүрүб кәтирәр.

Багратион мәним арзуму Кавус бәјә чатдырды. Кавус бәј тәклифими бөјүк мәмнунијјәтлә гәбул етди. Елә бу вахт меһтәрләр бизә дөрд јәһәрли ат кәтирдиләр.

– Бәс, бу нәдир? Бәлкә, бу да башга бир нүмајәндә һејәтидир? Бу атлар мәним әсәрләрими охумуш, тәһсилли атлар дејилләр ки? – Зарафатла Багратиона мүрачиәт етдим.

(Арды вар)

Сәһифәни һазырлады: Амалија Ағакишијева

Пилотсуз таксиләр

Такси сүрүҹүләри фәалијјәтинин дикәр саһәләри һаггында дүшүнмәк вахтыдыр. Вә ја пилотсуз автомобилләр бизим һәјатымыза нечә асанлыгла кәлир.

Салам, әзиз охуҹулар. Бу күн пилотсуз учан апаратлар мөвзусуна тохунмаг истәјирәм. Һамымыз өјрәнмишик ки, дүнјамыз һәр күн мүасирләшир вә даһа јахшы олмаға чалышыр. Бундан әлавә, технолокија јалныз ирәли вә ири аддымларла һәрәкәт едир.

Бу күнләрдә Сеулда пилотсуз учан таксиләрин нүмајиши кечирилиб. Амма инди бу барәдә дејил, бир аз «торпаға енмәк» һаггында сөһбәт кедир. Бир чох ширкәтләр пилотсуз автомобилләрин һазырланмасы илә мәшғул олурлар. Белә ки, «Јандекс» гаршыдакы ики-үч ил әрзиндә пилотсуз такси ишә салмағы планлашдырыр.

Әлбәттә, белә автомобилләрин ишинин мүсбәт ҹәһәтләри чохдур. Ахы, онларда хүсуси даирәви бахыш системи инша едилир. Инди роботлашдырмада нәзарәт демәк олар ки, идеалдыр. Чүнки пилотсуз сүрүҹүсү олан ади таксидән даһа тез кәләҹәк.

Лакин биз Русијада јашајырыг, өлкәмиздә пилотсузларын инкишафыны бирбаша мүзакирә едәҹәјик. Сиздә јарана биләҹәк биринҹи суал ондан ибарәтдир ки, бу автомобилләр нә чүр олаҹагдыр.

Инсанлар кәләҹәк машынын парлаг рәнкләрлә бојанаҹағыны баша дүшүрләр. Машынларын корпусу гырмызы –ағ олаҹаг. Һал-һазырда артыг 90 –дәнә белә автомобил алыныб вә 50-дән артыг роботун нечә ишләдији јохланылыб. Белә алтернативин будҹәси һаггында ачыгланмајан мөвзу галыр. Әкәр мәтбуат хидмәтләринә вә Јандексин инкишаф етдиричиләринә инанырсыныза, сәфәрләр даһа уҹуз олаҹаг, чүнки инди сүрүҹүнүн маашыны өдәмәк лазым дејил.

Јери кәлмишкән, пилотсуз автомобилләр јалныз Русијада истифадәјә верилмир. Беләликлә, мәшһур пилотсуз *Tesla* һәлә дә дүнја јолларында кәзир. Кәлин, бир аз инсанларын тамамилә пулсуз вә уҹуз автомобил һаггында дүшүнмәјә башладығы тарихә нәзәр салаг. Беләликлә, 1980-чи илләрдә Нју –Јоркда бөјүк саһибкарлар, мүһәндис вә алимләр пилотсуз автомобилләрин лајиһәси үзәриндә ишә башладылар.

2004- чи илдә *DARPA Grand Challenge* хатырлајырсынызмы? Мүасирләрин көкләри мәһз бурадан гајнагланыр. Ахы, бу ил нејрон шәбәкәләрин јарадылмасы или олду. Вә бундан сонра рәгиблик епохасы башлады *DARPA* - дан сонра естафети *Google* көтүрдү. Инди ән ири автомобил истеһсалчылары јени нәслин машынларыны јарадыр. Онларын арасында *Nissan*, *Audi*, *Volvo*, *BMW* автомобилләри дә вардыр.

Пилотсуз апарат даһа уҹуз олаҹаг. Амма бүтүн мүштәриләр өз һәјатыны сүни интеллектә етибар етмәјә һазырдырмы? Бу барәдә рәјләринизи билдирин, шәхсән сиз пилотсуз таксинин хидмәтләриндән истифадә едә биләрдинизми?

Б. Пирмәһәммәдов

РУСИЈАДА ЈАШАЈАН ЈАРАСАЛАРДА КОРОНАВИРУС АШКАРЛАНЫБ

«Роспотребнадзор» (Русијанын Истеһлакчы һүгугларынын Мүдафиәси вә Инсан Рифаһына Нәзарәт үзрә Федерал Хидмәти) мүтәхәссисләри Русијада јашајан јарасаларда коронавирус ашкарлајыблар.

Бу барәдә Мәркәзи Елми-Тәдгигат Епидемиолокија Институтунун кеном вә пост-кеном тәдгигат групунун рәһбәри Анна Сперанскаја билдириб.

Русијада јашајан јарасаларда бәзи коронавирус нөвләри вар.

Анна Сперанскаја вурғулајыб ки, тәдгигатлар јарасаларда бәзи коронавирус нөвләри вар.

Бунлар һансылардыр? Бу, арашдырма мөвзусудур – дејә о, билдириб.

Сперанскаја вурғулајыб ки, тәдгигатлар јарасаларда да тапылан бир сыра дикәр вирусларын кеном ардыҹыллығыны мүәјјәнләшдирмәјә имкан вериб.

Мүтәхәссис јарасаларын инсан үчүн тәһлүкәли вируслары дашыја билән түлкү вә ја кирпи кими дикәр вәһши һејванлардан даһа тәһлүкәли олмадығыны ачыглајыб. «Тәһлүкәдән узаг дурмаг үчүн јарасалара тохунмамаг, онларын јувасына кирмәмәк вә јашајыш јерләрини мәһв етмәмәк кифајәтдир» - дејә тәдгигат групунун рәһбәри хәбәрдарлыг едиб.

Утерянный аттестат №00518001232612 о среднем образовании, выданный Великентской СОШ имени У. А. Гереева в 2016 году на имя Талхатова Радмира Салаховича, **считать недействительным.**

Утерянный аттестат № 5499071 об основном общем образовании, выданный Музаимской СОШ в 1996 году на имя Алижановой Альбины Алижановны, **считать недействительным.**

ИНҸӘСӘНӘТ

Фото-рәссам Гүдрәт Әлијевин сәркиси ачылмышдыр

Нојабрын 24-дә Маһачгалада Достлуг Евинин сәрки залында фото-рәссам Гүдрәт Әлијевин РД-нин милли сијасәт вә дини ишләр үзрә назирлијинин јаранмасынын 30 иллијинә һәср едилмиш «Дағыстанын көзәллији» фото-шәкилләр сәркисинин ачылышы олмушдур.

Тәдбирдә һәмчинин дә назирлијин рәһбәрлијинин, ичтимаи тәшкилатларын нүмајәндәләри, депутатлар, КИВ журналистләри вә фото-инҹәсәнәти дәјәрләндирәнләр иштирак етмишләр. Експозисијаны Шимали Гафгазын Ислам Тәдгигатлары Мәркәзинин директору Руслан Кәрәјев ачмышдыр.

нүмајиш етдирилмишдир вә зәнн едирәм ки, сәркидә нүмајиш етдирилән експонатлар сизин хошунуза кәләҹәкдир»,- дејә Кәрәјев билдирмишдир.

Сонра ДР-ин милли сијасәт вә дини ишләр үзрә назиринин мүавини Арсен Маһмудов чыхыш едәрәк бүтүн иштиракчылара өз тәшәккүрүнү билдирмишдир.

О, гејд етмишдир ки, бир һәфтә давам едәҹәк бу сәрки Гүдрәт Әлијевин икинҹи сәркисидир ки, пандемија шәраитиндә нәзәрдә тутулмуш јарадыҹылыг планларыны һәјата кечирмәјә имкан јохдур.

«Фото-рәссам Гүдрәт Әлијев бу шәкилләри мүхтәлиф тәдбирләрдә чәкмишдир. Бурада практики олараг Дағыстанын бүтүн халг мәдәнијјәти

«Фото инҹәсәнәти- бу тәәссүратлар инҹәсәнәти, дахили вә харичи аләмлә тәмас демәкдир»,-дејә вурғулајараг експозисија мүәллифинә назирлијин тәшәккүрүнү тәгдим етмишдир.

Рәсми ачылышдан сонра бураја кәләнләр експонатларла таныш олмуш вә сәрки һаггында фикирләрини бөлүшмүшләр.

КӘНД ТӘСӘРРҮФАТЫ

Дағыстанын кәнд тәсәррүфаты торпагларында кәмиричиләр мәскунлашмышдыр

Кәнд тәсәррүфаты торпагларында зијанверичи кәмиричиләрин олмасынын ашкар едилмәси мәгсәдилә Русија кәнд тәсәррүфаты мәркәзинин әмәкдашлары јохламалар апармышлар. Бу һагда информасија акентлијинә идарәнин мәтбуат хидмәтиндән мәлумат верилмишдир.

110 мин һектара гәдәр саһәдә кечирилмиш јохламалар нәтиҹәсиндә тахыл зәмиләринин 5 мин һектарында тәһлүкәли зијанверичи- кәмиричиләрин олмасы ашкар едилмишдир.

Пајызын иглим шәраити сичан нөвлү кәмиричиләрин јајылмасы үчүн әлверишли олмушдур. Бу торпагларда хејли зијанверичи галмагдадыр.

Сентјабр ајындан башлајараг Бујнакск рајонунун бичәнәкләриндә, отлаг вә чохиллик от саһәләриндә зијанверичиләрин фәаллашмасы вә сајынын артмасы мүшајиәт олунурду»,-дејә идарәнин мәтбуат хидмәтиндән мәлумат верилмишдир.

Һәмчинин дә гејд едилмишдир ки, әлверишли иглим шәраитиндә пајызлыг әкин саһәләриндә онларын јајылмасы вә јерләшмәси көзләнилир.

Баш редактор әвәзи
Т.Г. ӘЛӘКПӘРОВ

Мәсул катиб
А.А.АҒАКИШИЈЕВА

Шөбә редактору:
Т.Т.ҺАЧӘЛИЈЕВ

Мүхбирләр:
Һ.Һ. КӘРИМОВ
С.П.КҮЛМӘҺӘММӘДОВА
А.Г.МӘММӘДОВА
К.Г.БАБАЈЕВА
Н.А.ГУЛИЈЕВ

ЕҺм оператору
А.Ј.АҒАКИШИЈЕВА

Баш мүһасиб
М. И.РӘҺИМОВА

РЕДАКСИЈАНЫН ВӘ НӘШРИЈЈАТЫН ҮНВАНЫ:
368600, Дағыстан Республикасы, Дәрбәнд шәһәри, Ленин күчәси, 37
тел.-факс (240) 4-73-59, факс (240) 4-74-33
www.derbend.ru
(E-mail: gazetaderbend@mail.ru)
Телефонлар: баш редактор 89894856030, үмуми шөбә 89280562728

«Типографија-М» ММЧ-дә чап едилиб.
Индекс 368600
Мәтбәәнин үнваны Дәрбәнд шәһәри, С.Гурбанов күчәси, 25
Телефон: 4-50-76

Гәзетин чапынын кејфијјәти барәдә мәтбәәјә мүрачиәт едә биләрсиниз.

Рабитә, информасија технолокијалары вә күтләви коммуникасијалар саһәсиндә нәзарәт үзрә Федерал хидмәт (Роскомнадзор).
Күтләви информасија муситәләринин гејдијјаты һаггында
Шәһадәтнамә
ДР үзрә рабитә, информасија технолокијалары вә Күтләви коммуникасијалар саһәсиндә нәзарәт үзрә Федерал хидмәт идарәси.
ПИ № ТУ05-00349 01 декабр 2016.

Материалларда кедән фактлар үчүн мүәллифләр мәсулијјәт дашыјырлар. Мүәллифләрин мөвгеји илә редаксијанын мөвгеји ујғун кәлмәјә биләр.

Индекс: 1 иллији 63242
6 ајлығы 51341
Чапа имзаланды:
26. 11. 2020.
Фактики олараг 9.30
Саат 10.00
Тираж 2000
Сиф. №